

memorii | jurnale

Shannon McKenna Schmidt și Joni Rendon sunt autoarele lucrării *Novel Destinations: Literary Landmarks from Jane Austen's Bath to Ernest Hemingway's Key West*.

Shannon a scris pentru *Arrive*, *National Geographic Traveler*, *Shelf Awareness* și alte publicații. A locuit în New Jersey, iar acum călătorește frecvent în Statele Unite și în străinătate.

Joni a publicat în *National Geographic Traveler*, *Travel+Leisure*, *Bookpage*, *The Writer* și pe Bookreporter.com. În acest moment locuiește la Londra.

SHANNON MCKENNA SCHMIDT
JONI RENDON

ROMANTISM, PASIUNE, SCANDAL

VIAȚA AMOROASĂ
A SCRITORILOR CELEBRI

Traducere din engleză de
CRISTINA JINGA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Oana Bârna
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Tipografia Real

Shannon McKenna Schmidt, Joni Rendon
Writers Between the Covers
Copyright © Shannon McKenna Schmidt and Joni Rendon, 2013
Published by arrangement with Plume,
a member of Penguin Group (USA) Inc.
All rights reserved including the right of reproduction
in whole or in part in any form.

© HUMANITAS, 2016, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
McKenna Schmidt, Shannon
Romantism, pasiune, scandal: viața amoroasă a scriitorilor celebri /
Shannon McKenna Schmidt, Joni Rendon; trad.: Cristina Jinga. –
București: Humanitas, 2016
Conține bibliografie
ISBN 978-973-50-5184-6
I. Rendon, Joni
II. Jinga, Cristina (trad.)
929

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Lui Brian și lui Steve

Introducere

C E SE PETRECE ÎN CULISELE vieților marilor scriitori? Ești tentat să-ți imaginezi geniile solitare adâncite în contemplație, având drept companie numai manuscrisele lor pătate de cerneală. În loc, descoperi sex-simboluri desfătându-se în hârjoneli și bacanale, ori suflete-pereche prinse în frământări pătimașe.

Subiectul vieților romantice ale scriitorilor ne-a stârnit curiozitatea pentru prima oară pe când ne documentam pentru cartea noastră *Novel Destinations*. Vizitând casele și locurile de refugiu în care au trăit, au iubit și și-au găsit inspirația scriitori celebri, ne-am pomenit adeseori distrase de „partea cu dragostea“. Ieșeau la lumină detalii fascinante și

surprinzătoare despre comportamentul libertin și nonconformist al scriitorilor, detalii care ne-au îndemnat să cercetăm mai amănunțit încurcăturile lor amoroase.

Unde se afla, mai precis, ușa secretă pe care o folosea Victor Hugo ca ieșire de urgență pentru amantele sale? E adevărat că Charles Dickens a avut o slăbiciune pentru cumnata lui? Asemenea turiștilor indiscreți, care închiriau telescoape ca să-i iscodească pe Lordul Byron și pe soții Shelley în timpul verilor petrecute de ei în stațiunile din jurul lacului Geneva, tânjeam după informații exclusive despre celebrele (și mai puțin celebre) relații, flirturi și despărțiri ale idolilor noștri literari.

La început ni s-a părut că o idilă cu un scriitor putea să fi fost încântătoare – faima! gloria! romantismul! –, dar, așa cum urma să descoperim, dragostea risca să fie un joc periculos pentru cealaltă jumătate a cuplului, care sfârșea uneori înjunghiată în spate (Adele Mailer), alcoolică (Caitlin Thomas), închisă într-un ospiciu (Vivienne Eliot), alcoolică și închisă într-un ospiciu (Zelda Fitzgerald) sau retrogradată în rolul de îngrijitor (Leonard Woolf).

Unii scriitori ar trebui să fie prevăzuți cu o etichetă de avertizare. Aceleași calități care le-au îngăduit multor artiști ai cuvântului să-și expună sufletul dezgolit în fața întregii lumi – egoismul, egocentrismul sau simpla intensitate emoțională – făceau din ei adesea niște parteneri amoroși îngrozitori. Mai mult, lumea e ciudat de îngăduitoare față de artiști. Unii, ca Norman Mailer – care avea nevoie de violență, susținea editorul său, pentru a-și aduna curajul de a scrie –, nici măcar n-au trebuit să se disculpe. Au scăpat în ciuda comportamentului condamnat pentru că, la urma urmei, ei erau *artiști*. Și nu e firesc ca artiștii să fie boemi, misterioși și imprevizibili?

Poziția de scriitor le cere, practic, să-și trăiască viața cu mai mare intensitate decât indivizii obișnuiți. N-ar trebui să ne surprindă, așadar, că descătușarea vreunuia dintre ei din constrângerile moralei tradiționale are mai multe șanse să se transpună într-o proză inovatoare și curajoasă decât povestea vreunui cumsecade Ward Cleaver* cu o „întâlnire de sâmbătă seară“ cât toată noaptea de lungă. La urma urmelor, Lordul Byron nu și-a făcut probleme în privința câtorva versuri șocante din poemul său *Don Juan*, în care mărturisea că s-a culcat cu sora lui vitregă și a fost dat afară din casă de nevastă. Dimpotrivă, a provocat un subit interes public, scandalizând atât cu proza, cât și cu faptele sale libidinoase.

Și te întrebi, oare ar mai fi fost scrisă *Blândețea nopții* dacă mariajul soților Fitzgerald nu s-ar fi destrămat în sudul Franței? Și-ar mai fi putut imagina T.S. Eliot lumea mohorâtă din *Tărâmul pustiit* dacă n-ar fi fost adus în pragul nebuniei de soția lui cu tulburare psihică bipolară?

Pentru alți scriitori, o consoartă mai stabilă și mai devotată a însemnat arma secretă care le-a cimentat faima. Sofia Andreevna Tolstaia a transcris de mână eroicul *Război și pace* de șapte ori. Opera Virginiei Woolf își datorează existența în mare măsură soțului autoarei, Leonard, care ani de-a rândul a împiedicat-o să dea curs chemării râului Ouse. Gertrude Stein a devenit celebră abia după ce a început să exprime în scris vocea iubitei sale, Alice B. Toklas.

Ceea ce face poveștile amoroase ale literaților atât de captivante este faptul că sunt adesea pline de detalii erotice

* Personajul tatălui din *longevivul* (1957–1963) sitcom american *Leave It To Beaver*. (Toate notele de subsol îi aparțin traducătoarei. Trimiterile numerotate se referă la notele autoarelor, departajate pe capitole și aflate la sfârșitul volumului.)

redate chiar de mâna scriitorilor. Cei mai cunoscuți porumbei epistolari, Robert și Elizabeth Barrett Browning, au schimbat aproape șase sute de misive înainte de căsătorie. Alții au folosit umila scrisoare pentru a umple un gol în epoca anterioară sexului prin telefon și pornografiei pe internet. Într-o corespondență care te face să roșești, James Joyce perora poetic despre erotismul flatulenței nevastei sale, în timp ce Henry Miller își folosea scrisorile ca s-o excite pe Anaïs Nin în vederea unei viitoare „orgii literare sexuale“. Ea, în schimb, își folosea escapadele sexuale ca materie primă pentru faimoasele-i jurnale erotice.

Cuplul șocant alcătuit de antipaticul dramaturg Arthur Miller și sex-simbolul Marilyn Monroe a arătat că, într-adevăr, contrariile se pot atrage, cel puțin la început. Se pare însă că mult mai frecvent scriitorii și-au ales partenere asemănătoare cu ei, cu toate că nici așa deznodământul fericit nu era garantat. Filozoful iluminist Voltaire și inteligenta lui amantă s-au completat în mod fericit atât în laboratorul de știință, *cât și* în dormitor. Simone de Beauvoir și Jean-Paul Sartre au împărțit masa de la cafenea, pasiunea pentru filozofie și înclinația de a-și seduce elevele. Ceea ce Ernest Hemingway și Martha Gellhorn au avut în comun, anume dorința de a realiza reportaje de război, a fost însuși lucrul care, în final, i-a făcut să-și stabilească linii de front proprii.

Refrenul nostru constant, în timpul documentării pentru cartea de față, a fost: „Așa ceva nu se poate inventa.“ Și nu se poate. Nici nu ai vrea. Când e vorba despre viețile amoroase ale literaților, adevărul, de regulă, se dovedește mai straniu (și mai scandalos) decât ficțiunea.

PARTEA ÎNTÂI

Folie à deux

Unora le place jazzul

ARTHUR MILLER

*O sinucidere omoară doi oameni, Maggie, tocmai asta e!*¹

— Arthur Miller, *După cădere*

El era cel mai mare dramaturg american în viață; ea era cel mai celebru sex-simbol. Căsătoria lui Arthur Miller cu Marilyn Monroe a început ca o relație instabilă, furtunoasă și a durat mai puțin de cinci ani, dar avea să-l bântuie pe scriitor timp de decenii.

A FOST CA O CIOCNIRE cu mașina de un copac! Știi — ca o băutură rece-gheață când ai febră², se confesa emfatic bomba cea blondă Marilyn Monroe după prima ei întâlnire cu dramaturgul ochelarișt Arthur Miller, cu unsprezece ani mai în vârstă decât ea. Neverosimila pereche petrecuse ore bune dansând și flirtând la o petrecere în Hollywood, iar bărbatul căsătorit, tată a doi copii, îi frecase senzual degetul de la picior lui Marilyn, în timp ce se sorbiseră din ochi. Având la activ numai roluri de film minore, starleta de douăzeci și cinci de ani nu era încă celebră în 1951, când l-a cunoscut pe Miller. Dramaturgul, pe de altă parte, fusese recent încoronat drept titanul teatrului american

după ce capodopera sa dramatică, *Moartea unui comis-voiajor*, câștigase atât un Pulitzer, cât și un premiu Tony.

În timp ce cariera lui Miller cunoștea o bruscă ascensiune, căsnicia cu iubita lui din colegiu, Mary Slattery, începuse să șchioapete. Când a întâlnit-o pe Monroe, „era lihnit după descărcare sexuală”³, cum spunea prietenul său regizorul Elia Kazan. Ca majoritatea bărbaților, Miller a fost fascinat de senzualitatea lui Marilyn, iar ea a fost instantaneu cucerită de manierele lui de gentleman, de intelectualitatea și de respectul lui pentru calitățile ei actricești. I-a spus insistent că e născută pentru a reuși pe Broadway, și asta într-o perioadă în care nimeni nu-i lua în serios ambițiile.

În pofida faptului că se îndrăgostiseră unul de altul, principialul dramaturg ezita să înceapă o relație atât de curând după precedentul său joc de-a iubirea, care-l lăsase chinuit de muștrări de cuget. Încercând să-și înăbușe sentimentele pentru Marilyn, s-a întors conștiincios acasă, în Brooklyn, și n-a mai revăzut-o pe actriță timp de patru ani.

Când succesul ei în carieră a început să crească vertiginos, Marilyn a avut mai multe relații și o faimoasă căsătorie cu Joe DiMaggio, dar iubirea ei pentru Miller a continuat să ardă. Fusese primul bărbat care o tratase ca pe ceva mai mult decât un obiect sexual și văzuse în el un protector și o figură paternă – chiar avea să-l numească, mai târziu, „tătic”. Când tumultuoasa ei căsătorie cu starul baseballului din Hall of Fame s-a sfârșit după numai nouă luni, ambițioasa actriță a părăsit Hollywoodul ca să-și perfecționeze măiestria la New York. Odată ajunsă acolo, n-a pierdut timpul lingându-și rănilor, ci, curând, a început o idilă clandestină cu dramaturgul nefericit în căsnicie.

„Era un vârtej de lumină pentru mine pe atunci, toată numai paradox și mister ademenitor”⁴, scria Miller despre strălucitoarea și sofisticata blondă, a cărei imagine de femeie

superbă și zăpăcită îi contrazicea profunzimea ascunsă și suferința lăuntrică. Atracția irezistibilă pe care o simțea pentru ea era o combinație de dorință sexuală și milă inspirată de copilăria ei zbuciumată. Născută fără tată și nedorită, Marilyn fusese crescută la început de mama ei schizofrenică, iar apoi într-un centru de plasament. Sensibilul dramaturg a fost profund mișcat de povestea aceasta tragică și s-a gândit că ar putea s-o salveze pe Marilyn de demonii ei.

În pofida uriașelor deosebiri, fiecare și-a găsit împlinite prin celălalt niște nevoi. În timp ce Marilyn, cu nesiguranța ei adânc înrădăcinată și cu stima de sine la pământ, era readusă la viață de dramaturgul cel inteligent, vanitatea lui Miller era măgulită de faptul că o are în brațe pe cea mai dorită femeie din America. Ca orice alt cuplu, se bucurau de plăceri simple, ca mersul pe bicicletă, înotul, plimbările lungi și ascultatul de discuri de jazz.

În vara anului 1956, Miller a făcut durerosul pas de a divorța de soția lui pentru a se căsători cu starul de cinema. Încă dinainte să aibă loc căsătoria, se simțea nepregătit pentru atenția agresivă cu care presa însoțea celebritatea lui Marilyn și înghițea pe toată lumea din preajma ei. După ce și-au anunțat logodna, „Minunatul Creier American“ și „Minunatul Corp American“⁵ au fost neîncetat vânați de paparazzi – până în momentul divorțului.

Cum părea de necrezut că pot alcătui un cuplu – „Minutosul se însoară cu Clepsidra“⁶, titrau cu litere de-o șchioapă ziarele –, au atras asupra căsătoriei lor destulă atenție nedorită. Se emiteau pronosticuri negative și judecăți acide de către somități, precum Truman Capote, care a remarcat zeflemitor că mariajul putea fi numit „Moartea unui dramaturg“. Și susținătorii lui Marilyn cârteau împotriva nunții, îngrijorați că imaginea ei *all-American* avea să fie știrbită de opiniile politice stângiste, și deci „nepatriotice“, ale lui Miller.

În ciuda declarațiilor de dinainte de căsătorie făcute de Marilyn, anume că voia să joace în mai puține filme și să-și dezvolte calitățile de gospodină, părea că viața de familie trebuia să mai aștepte. La două săptămâni de la nuntă, cei mai faimoși proaspăt căsătoriți din lume debarcau în Anglia. Actrița juca alături de Laurence Olivier în *Printul și dansatoarea*, fapt ce l-a propulsat pe Miller într-un rol neașteptat, de infirmier, psihiatru, părinte și principal apologet al ei. A fost șocat de transformarea gen *Jekyll-and-Hyde* a miresei sale pe platoul de filmare, unde marea presiune pe care chiar ea o exercita asupra sieși a deschis o adevărată cutie a Pandorei de anxietăți și nesiguranțe.

Pentru a face față provocărilor, Marilyn își autoadministra un arsenal de medicamente, obicei care a constituit o altă surpriză neplăcută pentru Miller. Acesta își nota frustrările și îndoielile într-un jurnal, pe care Marilyn a avut ghinionul să-l descopere. Conținutul acestui jurnal a zdruncinat-o, iar incidentul (inclus mai târziu în piesa lui Miller *După cădere*) i-a zgândărit temperamentul exploziv și paranoia. Pentru a-și liniști nervii suprasolicitați, a început să recurgă, înainte de filmări, la alcool – care se combina incendiar cu toanele ei. Miller a trebuit să facă față variațiilor ei de dispoziție și a comparat-o cu un vas spart: „E frumos când e întreg, dar când e numai cioburi e periculos, te poți tăia.”⁷

În parte, tulburările emoționale ale lui Marilyn din timpul turnării filmului ar putea fi puse pe seama unei sarcini neprevăzute, prima din cele trei avute cu Miller pe care nu le-a putut duce până la capăt. Actrița își dorea mult să aibă un copil și fiecare pierdere de sarcină o arunca într-o nouă spirală de depresie, contribuind la multiplele ei încercări de sinucidere.

Cu toate că relația de cuplu nu s-a refăcut niciodată în urma șocurile repetate suferite în timpul acelor filmări, au existat uneori și momente fericite, mai ales când Marilyn

nu era supusă stresului actoricesc. A existat o tentativă de viață casnică (Marilyn a uscat o dată, în mod comic, cu uscătorul de păr, un aluat de paste făcut în casă), cei doi s-au distrat dezinhibat pe plajă la Hamptons și au urmărit lucrările de restaurare a conacului lor din secolul al nouăsprezecelea, din Connecticut.

Dar, chiar și acasă, diferențele flagrante dintre ei au devenit imposibil de ignorat. Scrisul lui Miller depindea de izolare și de liniște, în vreme ce Marilyn, ca o floare exotică de seară, cerea atenție constantă. Ea n-avea nici un hobby și doar foarte puțini prieteni apropiați; potrivit menajerei lor, în cea mai mare parte a timpului dormea, avea ședințe cu psihiatrul, lua lecții de actorie și se uita în oglindă. Marilyn ura singurătatea; o scotea din sărite timpul petrecut de soțul ei încercând să scrie, iar la un moment dat a urlat: „Sunt într-o nenorocită de închisoare și temnicerul meu este Arthur Miller... În fiecare dimineață se retrage în blestemata lui de cameră de lucru și nu-l mai văd ore-n șir... Iar eu, poftim, stau pur și simplu aici; n-am nimic de făcut, fir-ar să fie!”⁸

Din egoism, nu recunoștea că excesiva ei nevoie de atenție îi sufoca lui Miller creativitatea. Pe toată durata mariajului lor, acesta n-a scris nici o piesă nouă, căci se dedicase în întregime rolului de protector al lui Marilyn și de mediator pe lângă regizorii și managerii supărați de ea. Acest devotament cu sacrificiu de sine l-a făcut pe Norman Mailer să-l numească, în derâdere, „cel mai talentat sclav din lume”⁹.

În vara anului 1958, actrița a zburat la Los Angeles ca să filmeze *Unora le place jazzul*. Miller a rămas acasă, cu gândul să lucreze, dar curând, când ea a ajuns la spital din pricina unei supradoze, s-a văzut silit să renunțe la planurile lui. Lipsa de profesionalism a lui Marilyn pe platou – întârzia sistematic cu orele, nu reușea să-și memoreze replicile (doar pentru a spune „Unde-i bourbonul?” a fost nevoie de cincizeci și nouă

Cuprins

<i>Introducere</i>	7
--------------------------	---

PARTEA ÎNTÂI Folie à deux

Unora le place jazzul: Arthur Miller	13
<i>Al treilea e în plus</i>	21
Cântecul de dragoste al lui T.S. Eliot	23
<i>E greu să te desparți</i>	30
Cei frumoși și blestemați: F. Scott și Zelda Fitzgerald	33
<i>Prădători de inocență</i>	43
Numai război, nici o pace: Lev Tolstoi	45
<i>Fight Club</i>	52

PARTEA A DOUA

Băieți răi, farsori și derbedei

Iadul nu are atâta furie: Ernest Hemingway	57
<i>În spatele fiecărui bărbat de succes</i>	66
Alfa Mailer: Norman Mailer	68
<i>Nebun după tine: Edgar Allan Poe</i>	77
Nebun, destrăbălat și periculos	
dacă ajungi să-l cunoști: Lordul Byron	79
<i>Seducători înăscuți</i>	88
Să nu mă blestemi niciodată: Gustave Flaubert	90
<i>Șase grade de copulație</i>	98
Mergi pe drumul tău: Generația Beat	100
<i>Dacă acești pereți ar avea gură să vorbească</i>	109

PARTEA A TREIA

Plăcerea sexului

Sexistențialism: Simone de Beauvoir	113
<i>Arta seducției</i>	122
Un ghem de minciuni: Anaïs Nin	125
<i>Lawrence al concupiscentei: D.H. Lawrence</i>	134
Șoc și groază: Tennessee Williams	136
<i>Vorbește-mi murdar: James Joyce</i>	145

PARTEA A PATRA

Neferițiți în dragoste

O, griji dulci și-amare: Karen Blixen (Isak Dinesen)	149
<i>Neferițiți până la adânci bătrâneți: Carson McCullers</i>	157
Casa secretelor: Daphne du Maurier	159
<i>Inimă singuratică: Emily Dickinson</i>	167
Pasiune pariziană: Edith Wharton	169
<i>Umorul unei femei rănite: Dorothy Parker</i>	176

PARTEA A CINCEA
Inima ta trădătoare

Poveste despre doi Dickens: Charles Dickens	181
<i>Idile sub acoperire</i>	189
Timpuri grele: Frederick Douglass	191
<i>Un băiat nu prea de treabă: Richard Wright</i>	200
Born To Be Wilde: Oscar Wilde	202
<i>În căutarea plăcerii</i>	210

PARTEA A ȘASEA
Paradisul pierdut

Fugarii romantici: Percy Bysshe Shelley și Mary Shelley	215
<i>Tragice deznodăminte</i>	222
Eclipse of the Heart: Voltaire	224
<i>Eternal Flames</i>	232
O însoțire a minților: Virginia Woolf	234
<i>Cochetând cu moartea: Sylvia Plath</i>	242

PARTEA A ȘAPTEA
Dincoace de Paradis

Să-ncerc o înșiruire:	
Robert și Elizabeth Barrett Browning	247
<i>Cum te iubesc?</i>	255
Suspans romantic: Agatha Christie	257
<i>Trezii-vă, voi, nouă muze</i>	265
Delicatese: Gertrude Stein și Alice B. Toklas	267
<i>Prima impresie</i>	275
Hai să pornim pe mări: Robert Louis Stevenson	277
<i>You've got mail</i>	285
<i>Mulțumiri</i>	287
<i>Note</i>	289
<i>Bibliografie selectivă</i>	313